

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 5, Sayı: 21, Aralık 2019, s. 116-125

Araştırma Makalesi

Dr. Ferhat ÇETİNKAYA

Dicle Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ferhatcetinkaya@yahoo.com

TARİHİN YENİ BAŞTAN YAZILDIĞI BİR ROMAN: “YENİ BAŞTAN” ROMANI¹

Özet

Tarihî bilgiler roman için önemli bir malzeme kaynağıdır. Romancı tarihî bilgilerden yola çıkarak kurgusunu şekillendirir ve geçmişte yaşanmış hadiseleri yeniden üretir. Tarihî romanda mutlaka tarihsel gerçeklik vardır. Yazar, bir tarihçi gibi tarihi bir hadiseyi ele alır ve yeni yorumlamalara kapı aralar. Tarihî yeniden inşa etmeye çalışan yazar, tarihin boş bıraktığı yerleri edebî bir yaklaşımla doldurur ve yaşanmışlığını daha çok hissettirir. Fakat bu tarihsel gerçeklik kurmacanın sınırları içerisine girdiğinden yazarın bakış açısından geçerek dönüşüme uğrar. Bu noktada yazarın nerede durduğu önemlidir. Söz gelimi 27 Mayıs gibi tartışmalı bir hadiseyi tarafsız bir şekilde ele almak, yorumlamak, tartışmak oldukça zordur. Romancı kimliğinin yanında son dönemin entelektüel yazarlarından olan Nilüfer Kuyaş, *Yeni Baştan* adlı romanıyla yakın tarihte yaşanmış 27 Mayıs darbesini neredeyse tüm yönleriyle ele alarak araştırır ve sorgular. Romanda realist bir bakış açısı sunan yazar, 27 Mayıs hadisesiyle ilgili acı gerçekleri, itirafları ve söz konusu olayların bilinmedik yönlerini ortaya çıkararak gözler önüne serer. Nilüfer Kuyaş 27 Mayıs hadisesini tarafsız bir şekilde gözler önüne sermeyi başarmış nadir yazarlardandır. Bu çalışmayla tarihi bilgilerin yazarın hayal dünyasının da yardımıyla romana nasıl yansıyor, yeniden nasıl üretildiği değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: 27 Mayıs, Yeni Baştan, tarih, roman.

¹ Bu makale “27 Mayıs Darbesi’nin Türk Romanına Yansıması” adlı doktora tezinden geliştirilerek oluşturulmuştur.

A NOVEL IN THE HISTORY OF NEW HISTORY: "YENİ BAŞTAN" NOVEL

Abstract

Historical information is an important source of material for the novel. The novelist shapes his fiction based on historical information and reproduces the past events. There is absolutely historical reality in the historical novel. The author, like a historian, deals with a historical event and opens the door to new interpretations. The writer, who tries to rebuild history, fills the places left empty by a literary approach and makes his life feel more. But as this historical reality falls within the limits of fiction, it is transformed through the author's point of view. At this point, where the author stands is important. For example, it is very difficult to discuss, interpret and discuss a controversial event objectively like May 27.

In addition to his novelist identity, Nilüfer Kuyuş, one of the most recent intellectual writers, explores and interrogates almost all aspects of the recent May 27 coup with his novel *Yeni Baştan*. The author presents a realist perspective in the novel, revealing bitter truths, confessions and unknown aspects of the events of May 27. Nilüfer Kuyuş is one of the rare writers who manages to present the May 27 incident in a neutral way. In this study, how historical knowledge is reflected to the novel and reproduced with the help of the author's imagination will be evaluated.

Keywords: 27 May, Yeni Baştan, history, novel.

Giriş

Tarihî roman kavramının birden çok tanımı olmasına rağmen, şimdiki kadar yapılan tanımlar arasında ciddi bir fark bulunmamakta ve temelde benzer özellikler göstermektedir. Yazarın tanıklık etmediği bir dönemi, tarihi bir şahsiyeti, bir hadiseyi belli bir düzene bağlı kalmadan edebi temeller üzerinden yeniden inşa etmesine Tarihî Roman denir (Tural, 1993: 69-70). Romancıların tarihsel bilgileri malzeme etme geleneği en başından beri vardır. "İlk romancılar hem tarihten kopmamış olması ve gerçeğe dayalı yapıtlar vermek üzere sık sık tarihe başvurması, hem de bu tarihsel bilgiyi okunur kılabilmek için bir karamana gereksinim duymaları, romanı salt olayları aktaran eğlenceli bir yapının kucağına itmiştir" (İdil, 1983: 13-14). Romancılar tarihî bilgilerden yararlanmakla beraber dönemin sosyolojisini göz önünde bulundurmushlardır.

Edebiyat türleri arasında roman önemli bir konuma sahiptir. Türk toplumunun modernleşme evresini görmek için romanlar önemli bir belgedir (Şan, 2012: 244). Romanın modernizm sürecinde önemli bir görevi ve bir "sosyal belge" olduğu ve dolayısıyla hayat ile edebiyat arasında güçlü bağların olduğu alanla ilgili birçok araştırmacılar tarafından kabul edilen bir gerçektir (Andı, 1995: 8-10). "Edebiyat ile toplum ilişkileri arasında derin/vazgeçilmez bir bağlantının olduğu tezinden hareket eden edebiyat sosyolojisi, toplumsal ilişkilerde kendini kuran hayatı yorumlama irdeme, değerlendirme çabasına girişmiştir. Ha-

yat ve onun –ekonomi, siyaset, kültür, din vb.- değişik yüzlerini/görüngülerini edebiyat bağlamında analiz eden edebiyat sosyolojisi bir anlamda hayatın sadece yaşanmadığı, aynı zamanda anlatıldığı, yorumlandığı, tartışıldığı, tartışılmaya ve yorumlanmaya hak eden çok temel bir mecra olduğu iddiasına yaslanarak kendince bir bakış geliştirmektedir" (Alver, 2004: 380). Buradaki "kendince" sözcüğü, yazarın aslında hayatı birebir kopya ederek eserinde kurgulamadığını kendi dünya görüşünü ve bakış perspektifini de ekleyerek oluşturduğunu gösterir. Edebiyatın, hayatın birebir kopyası olmadığını belirtmek gerekir.

Eagleton, edebiyatı toplumsal gerçekliğin bir aynası şeklinde ele almanın yanlış olduğunu düşünürken (Eagleton, 2014: 17-18), Todorov, bir toplumun incelemesinde edebiyat ürünlerinin önemli olduğunu fakat edebiyat ürünleriyle hakikat arasındaki ilişkiye dikkatle yaklaşılması gerektiğini vurgular (Todorov, 2014: 51). "Romanla hayat özdeş değildir" diyen Rasim Özdenören de hayat ile edebiyat ilişkisine ihtiyatla yaklaşır (Özdenören, 2004: 451). Edebî ürünler sadece kendi içerisinde yalnız başına üretilmemektedir. Her ne kadar hayat ile edebiyat arasında sıkı bir bağ varsa da hayat ile edebiyatın ve edebiyat ile bilimin sonuç itibarıyla birbirinden farklı olmasına rağmen birbirinden tamamen bağımsız değildir.

Öte yandan bir sanat eserinin, edebiyatın, daha açık bir ifadeyle romanın toplumsal olgulardan, yani ideoloji ve siyasetten bağımsız bir şekilde sadece sanatsal açıdan değerlendirip yüceltmeye çalışmak yersiz bir çabadır. Hele ki roman türünün kültürel öğelerle örülü kurgusunu görememek romanın değer ve beğeni ölçütünde yanlış tespitlere neden olabilir. Öte yandan toplumsal hassasiyetlerle kaleme alınan romanların kendilerine daha çok yer edindikleri bir gerçektir. Böylelikle bir romanın toplumsal söylemlerini siyaset düzleminde anmak romanı farklı noktalarda değerlendirme imkânını doğurur. Fakat edebiyatın bir sanat dalı olduğundan dolayı onun ön koşulunun *güzellik* olduğu unutulmamalıdır (Aytaç, 2012: 20).

Roman, bir takım bilgiyi, birikimi, kültürel değerler ile inancı yeniden üreterek kendi bünyesinde çoğaltır. Sanat eserini bu temel bileşenler etrafında oluşturan sanatçının meydana getirdiği eserde; sahip olduğu bilgi, birikim ve kültürel değerlerden ürünü soyutlanamaz. Sanatçının bilgisi, kültürel birikimi, inancı eserin besleyici unsurlarındandır. Bu unsurlar bir eserin varoluş serüveninde tetikleyici görevindedirler. Sanatçı da toplumun bir parçası olduğuna göre onun en bireysel tutumunda bile bir ideolojik etkinlik görmek mümkün olabilir.

Siyasi ve sosyal meseleleri ele alan romanlarda, genelde toplum yönüne vurgu yapıldığı için bireyin kişisel hassasiyetleri ve hayatı duyusu arka plandadır. Fakat bu, toplumcu romanların özneyi tamamen göz ardı edip salt bir siyasal ve sosyal söylemler yumağıyla ördüğü anlamına gelmez. Söz gelimi bu çalışmada yer alan *Yeni Baştan* adlı roman politik ve siyasi yönü ağır basan romanlardandır. Fakat başkışı başta olmak üzere olumlu karakterlerin ıstırapları, özlemleri, umutları tamamen hissedilir.

Çalışmaya alınan romanda, 27 Mayıs süreci basın sorunları ve öğrenci olayları ile iktidar partisinin muhalefet partisiyle çekişmesini ve çıkmazları ele alınır. Ayrıca darbe süreci ve sonrası hakkında da önemli veriler sunan romancı, birçok yönden yeniden sorgular, araştırır ve okuyucuyu bu konuda yeninden düşünmeye davet eder.

27 Mayıs Darbesi Öncesi

Ana tema olarak arayışı ele alan Nilüfer Kuyaş, arayış eksenini etrafında 27 Mayıs darbesini, öncesini, sonrasını tartışır. 27 Mayıs darbesini temel alıp yakın dönem siyasi tarihimize bir dizi araştırmaları kurgulayan yazar, birden çok karakter aracılığıyla yakın tarihimizi sorgular. İki koldan kurgusunu ilerleten yazar, 1960'lı yılları M/S Ankara adlı bir gemi düzleminden; o günlere ait araştırmaları ise günümüz dünyanın penceresinden anlatır.

Anlatıcı ve romanın başkişisi Aslı, varlığını darbe gecesine borçlu olduğunu söyledikten sonra hiç görmediği babası Enver'i aramaya çıkar. Bu arayışı dönem tanıklarından ve Enver'in notlarından yola çıkarak yapmaya çalışan Aslı, DP döneminde basına uygulanan sansürün ve baskının babası Enver üzerinden verir. Romanda Enver'in gazetesi *Bugün*'ün kapatıldığı ve Enver'in bundan dolayı huzursuz olduğu görülür. Enver'in hem yakın çevresinden hem de muhaliflerden DP ajanı olmakla suçlanıp aynı zamanda DP iktidarının gazetesini kapatması ironik bir vakadır. Enver tarafsızlık ilkesi peşindedir aslında fakat akrabaları ve tarafsız durması yüzünden hem darbeciler tarafından hem de iktidar partisi tarafından suçlanmıştır. Enver'in kardeşi darbede yer alan bir binbaşıyken, kayınbiraderi DP milletvekilidir. Roman boyunca birçok konuyu tartışan roman kişileri Enver'in konumuyla ilgili de birçok tartışma yaşanır. Aslı babasının darbe sonrasında nereye kaybolduğunu araştırmak için roman boyunca çaba sarf ederken bir yandan 27 Mayıs sürecini anlamaya çalışır.

Romanda darbeye giden süreçte öğrenci olayları ayrıntılı bir şekilde anlatılır ve tartışılır. Öğrenci olayları İstanbul ve Ankara şehirlerinde ortaya çıkar. Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasından sonra birçok muhalif grup tepki gösterir. Tepkiler giderek artar ve üniversiteye sıçrar. Üniversitelerde yankı uyandıran bu tasarı, iktidar partisine ciddi bir tepki olmakla beraber sonu darbeye bitecek bir süreci başlatır. Komisyonun resmileşmesinden sonra CHP'nin Ankara teşkilatı, İstanbul'daki teşkilatı arar ve gençlik kollarının olayı protesto etmeleri istenir. İktidar partisine yönelik 28 Nisan 1960'ta yapılan protesto yürüyüşüne CHP Gençlik Kollarıyla beraber İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri de katılır (Özdağ, 2004: 153). Okul bahçesinde toplanan öğrenciler bazen Başvekil'e ve iktidar partisine yönelik "Menderes İstifa! Kahrolsun diktatörler!" şeklinde slogan atarlarken, bazen de ordu lehine sloganlar geliştirirler.

Polisin öğrencilere müdahale etmesiyle hadise önlenemez bir biçimde büyür. Durumu kontrol altına almak için Rektör Prof. Dr. Sıddık Sami Onar öğrencilerin arasına karışır. Karşıt grup öğrenciler tarafından darp edilen rektör (Akgün, 2009: 418), emniyet yetkilileri tarafından gözaltına alınmak istenir (Özdağ, 2004: 153-154). Öte yandan rektörün Emniyet Müdürü Bumin Yamanoğlu tarafından tartaklanıp önce emniyete sonra Valiliğe götürüldüğü iddiası da vardır (Yıldız, 2001: 124-125). Rektör Onar, Valilik dönüşü öğrencilere iktidar partisinin anti-demokratik uygulamalarına karşı durmalarını ister. Böylelikle öğrenciler Beyazıt Meydanı'na doğru iktidar partisine aleyhine sloganlar atarak yürüyüşe geçer ve çıkan olaylar neticesinde iki öğrenci hayatını kaybeder.

Romanda tarihi bilgiler ışığında öğrenci olayları anlatılır. Anlatıcı, öğrenci olaylarında öldürülen Turan Emeksiz'e karşı bir acıma duyar (YB, s. 88). Romanda, gençlerin galeyana geldiği ve yönlendirildiği iması hâkimdir. Kurgu ilerledikçe olayların ihtilal komitesi ve CHP tara-

findan hazırlandığı görülür (YB², s. 561). Öte yandan öğrenci olaylarında Genelkurmay Başkanının askerlere öğrencilere müdahale edemediği için azarlaması orduda ikilik yarattığı gibi darbe fitilini de ateşlediği belirtilir (YB, s.519). CHP tarafından hazırlanan Yazar 27 Mayıs darbesine giden süreçte olayları karakterlerin tartışmasına olanak verirken aynı zamanda okurun da olaylara birden çok bakış açılarını verir. Kuyuş böylelikle öğrenci olaylarını romanına verdiği isimle “yeni baştan” ele alır ve tartışır.

Romanda, Kızılay meydanında çıkan olaylarda Menderes’in “Beni öldürün” dediği bilgisi paylaşılırken (YB, s. 27), Celal Bayar’ın da kalabalığa ateş edilmesi emri verdiğine vurgu yapılır (YB, s. 209). Romanın sonlarına doğru yazar, öğrenci olaylarının gereğinden fazla büyütüldüğüne kanaat getirir. Ayrıca romanda Dokuz Subay Olayı ile iktidar partisinin Dış Politikası ve ekonomik tutumuyla ilgili bilgiler de verilir. Enver’i ajanlıkla suçlayanlar özellikle Dokuz Subay Olayı üzerinde dururlar. Enver suçlamalarla karşı karşıya bırakılır. Enver, Dokuz Subay Olayını CHP’yi yıpratmak için kullandığıyla suçlanır. Roman boyunca bu iddia tartışma konusudur. İhtilal için kurulan gizli komitenin Dokuz Subay olayında açığa çıkma korkusuyla CHP’li birçok avukatın mahkemeye akın ettiği de dikkat çekilir (YB, s. 552).

Romandaki bir diğer olay, 6-7 Eylül olaylarıdır. 6-7 Olaylarının çıkış sebebi olarak Kıbrıs meselesi gösterilir. 1954’te Kıbrıs’ı egemenliği altına almak için Yunanistan Birleşmiş Milletler’e başvurur ve artık önlenemez krizleri başlatır. Kıbrıs’taki Türklerin hakkını ve bağımsızlığını savunmak, onlara kol kanat germek için DP hükümeti zaman kaybetmeden İngiltere’ye başvurur. İngiltere, Kıbrıs’ın tek bir ülkenin egemenliğine girmesinden rahatsızdır. 1955 yılında İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında yapılan konferans sonucunda Kıbrıs meselesi artık uluslararası bir mesele haline gelir.

Bu esnada basın durmadan propaganda yapmakta ve “Kıbrıs Türk’tür” sloganı etrafında kampanyalar başlatmaktadır. Ortam gittikçe gerginleşmekte, basın, Türkiye’de yaşayan Rumlara yönelik tahrik edici yazılar yayımlamaktadır. Basın, İstanbul Fener Rum Patrikhanesi liderinin Kıbrıs meselesi hakkındaki sessizliğini özellikle eleştirir (Kargalı, 2017: 59). Kıbrıs’taki Türklerin davalarına destek çıkmak için “Kıbrıs Türk’tür” cemiyeti kurulur. Hikmet Bil’in öncülüğünde kurulan bu cemiyet DP hükümetinden doğrudan destek alır (Zenginoğlu, 2016: 63).

Olaylardan sonra Aziz Nesin, Kemal Tahir, Hasan İzzettin Dinamo gibi dönemin önde gelen sol görüşlü aydınlar da dâhil olmak üzere 6000’e yakın kişi tutuklanmıştır. Özellikle sol görüşlüler, hiçbir delil olmamasına rağmen aylarca tutuklu kalmışlardır (Babaoğlu, 2012: 93-96). 6-7 Eylül olaylarının DP tarafından tertiplendiği ve olayların çıkırından çıkmasıyla DP hükümetinin komünistlere suçu yüklemeye çalıştığı sol görüşlü romancılar tarafından özellikle işlenmiştir. Kuyuş da bu tarz yaklaşımları ve tahminleri romanına konu edinerek tartışır.

6-7 Eylül olaylarında ilk işin solcuları tutuklamak olduğunu söyleyen Refik, Enver’in solcular karşıtı bir gazeteye yazı vermesini eleştirir (YB, s. 109). Anlatıcının babası genellikle bu tarz suçlamalara bir cevabı vardır. Fakat 6-7 Eylül’de yaşananlar onu da etkilemiştir. Enver için 6-7 Eylül olayları iktidar partisine mesafeli durmak için bir dönüm noktasıdır artık (YB, s. 210). Anlatıcı birkaç karakterle 6-7 Eylül olaylarını eleştirirken, o olayların Milli Emniyet’in desteğiyle

---

² Yeni Baştan romanından yapılan alıntıların kısaltması “YB” şeklinde olacaktır.

le yapıldığını söyler ve bu destekleyenlerden birinin de Nurettin olduğunu ekler (YB, s. 288). Yazar, ihtilal komitesinde yer alan Binbaşı Nurettin'i olayı tezgâhlayanlardan biri olarak okura sunarak 6-7 Eylül olaylarının müsebbipleri arasında gösterir. Böylelikle bu olaylardan dolayı yoğun eleştirilere tabi olan Demokrat Parti iktidarına da bir "suç" ortağı oluşturmuş olur. Bunu romanın sonlarına doğru Nurettin'e de itiraf ettirir.

Siyasi konular üzerine roman kişilerini sürekli tartıştıran yazar, dış politikada elde edilen kazanımlara da dikkat çeker. Kıbrıs sorununda zafer kazanılıp Türkiye'nin garantör devlet olduğu, Sovyetlere yanaşan hükümetin aslında Amerika ile ikili ilişkilerin gayet olumlu bir şekilde devam ettiği görülürken, bir yandan da bu hususlar tartışılır ve eleştirilir. Öte yandan İktidar partisinin hatalarını sıralayan Kerem, 1954'ten sonra ekonominin karaborsanın pençesine düştüğünü yalın bir dille aktarır (YB, s. 298). Ayrıca gemideki yolcuların Napoli'de alışveriş yaparken Türk lirasının nasıl da değer kaybettiği ve dış borcun ne kadara ulaştığı gözler önüne serilir (YB, s. 444).

Darbeye giden süreçte iktidar ile muhalefet arasındaki ateşin yükselmesinin bir sebebi de mecliste kurulan Tahkikat Komisyonu'dur. İktidarın iktisadi politikasının verimsizliği, basına ve muhalefete baskısı, özgürlükçü yaklaşımların askıya alınması gibi temel sorunların toplamında sınırlar geriler ve ülke dönülmez bir yola girer. Ülkedeki bu huzursuzluğun ve istikrarsızlığın sebebini arayan DP iktidarı, sorunu CHP ve basında görür (Bayburt, 2001: 134-135). İktidar ve muhalefet çekişmesi günden güne gerginleşmekte ve üslup sertleşmekteydi. Kayseri Yeşilhisar olayları sonrasında Menderes Celal Bayar'a CHP'nin bir ihtilal teşebbüsünde bulunduğunu belirtir ve bir Tahkikat Komisyonu kurup CHP'nin son aylardaki eylemlerini inceletirir (Demir, 2009: 250-252). Böylelikle 27 Nisan'da Tahkikat Komisyonu resmen çalışmaya başlar ve geri dönülemez olayların fitilini ateşler.

27 Mayıs darbesine götüren nedenler üzerinde sürekli tartışma içerisinde olan roman kişileri, Tahkikat Komisyonu'nu da tartışır. Tahkikat komisyonunun her ne kadar anayasaya aykırı olmasa da komisyonun muhalefete çok sert bir şekilde yüklenilmesinin yanlış olduğu belirtilir (YB, s. 104). Fakat komisyonunun görevini tamamlayıp seçim ilanı vermesi beklenen Menderes'in geç kaldığı üzüntüyle anlatılır (YB, s. 299). 27 Mayıs dönemini tüm yönleriyle belgelere ve canlı tanıklara dayalı bir araştırma yapan Kerem ve Aslı, darbe gerekçesi sayılan Tahkikat Komisyonu hakkında görüş bildirirler. "Daha geçenlerde Profesör Sulhi Dönmezer açıkladı; 1960'da da avukat Orhan Apaydın söylemiş. Meclis Tahkikat Komisyonu yargı yetkisine sahip değil. Soruşturma yetkisi var, bu da Anayasa'yı ihlal sayılmıyor. Komisyonun çalışmalarının sonunda çıkardığı rapor hiçbir zaman yayınlanmadı. Yassıada duruşmalarında da kullanılmamış." (YB, s. 646) Yazar, döneminde ve sonrasında eleştirilerin hedefi haline gelen Tahkikat Komisyonu ile ilgili bu paylaşımını Demokrat Parti'yi bu yönden olumlama çabasıdır.

27 Mayıs Darbesi

Varlığını 27 Mayıs darbesine borçlu olduğunu söyleyen anlatıcı, hiç görmediği babasının izini sürmek için o günleri araştırır. Bir aşk macerasının yanında dönemin siyasi, ekonomik ve sosyal olaylarıyla darbe sürecini, darbeyi ve darbe sonrasını kurgulayan yazar, böylelikle romanını da zenginleştirmiş ve bir arayış romanı olmakla beraber bir hesaplaşma romanı olarak da okunmasına olanak sağlamıştır.

Darbenin subayların beklediği gibi kanlı ve zor olmadığı aksine daha kolay olduğu aktarılır. Adnan Menderes ve İstanbul sıkıyönetim komutanının yakalandığını anlatılırken, İsmet İnönü'nün darbeyi yanlış bulduğu bilgisi hemen ardından paylaşılır (YB, s. 485-487). Darbeyle birlikte DP'li gemi yolcularında ciddi bir kaygı gözlemlenir.

Darbeyi giden süreçte gerilimin artmasına olanak sağlayanın Adnan Menderes'in olmadığını, Celal Bayar ile İsmet İnönü arasındaki çekişmelerden kaynaklandığı vurgulanır (YB, s. 209). Celal Bayar'ın bu olumsuz profili roman boyunca hissedilir. Ayrıca subayların Irak'ta yaşanan darbeden cesaretlenip darbeyi gerçekleştirdikleri görüşü de paylaşılır.

Darbe öncesini Enver ile Muhip tartışırken orduda ciddi rahatsızlıkların olduğu ve darbe konusunda ihtilafa düştüğü anlaşılır. Genelkurmay Başkanı Rüşti Erdelhun iktidar partisinden yana olup olası bir darbeye karşı olduğunu anlıyoruz (YB, s. 66). Darbenin bu yönden ihtilafı, Demokrat Parti'nin kuruluşundan bu yana olduğu dile getirilir (YB, s. 552). Ayrıca darbeyi gerçekleştirecek ordu, daha doğrusu subaylar hakkında da tartışma yoğun bir şekilde roman kişileri arasında geçer. Ordunun subay maaşlarının düşüklüğünden, hükümetin baskıcı politikalarına ve gelir adaletsizliğine varan bir dizi sorunlardan rahatsız olduğuna dikkat çekilir (YB, s. 104-105). Hükümet darbe yapılacağını geç fark eder (YB, s. 104). Özellikle Adnan Menderes'in Eskişehir'e indiğinde selam duran askerlerin birden Menderes'e sırtını dönmesi geri dönülemez bir yola girildiğinin göstergesi olarak ifade edilir (YB, s. 403).

Kuyaş, 27 Mayıs'ın darbesinin demokrasiyi nasıl kesintiye uğrattığını birçok örnekle verir. Romanın hemen başında Demokrat Parti'nin ortaya çıkışından sonra darbe söylentilerinin ortaya çıktığını belirten yazar, bu yönde karakterlerine tartışma zemini hazırlar. Darbe ve darbe söylentileri roman boyunca tartışma konusudur. Enver, ihtilalin mantığının bozuk olduğunu örneklerle açıklamaya çalışır ve arkadaşlarını ikna etmeye çalışırken, öte yandan darbeyi savunanlar mevcut durumdan daha kötü bir durumun olamayacağını açıklarlar (YB, s. 139). Suphi, memleketin dar boğazda olduğunu, halkın kendi ihtilalini yapacak olgunlukta olmadığı için ordunun ihtilal yaptığını belirtir (YB, s. 261). Darbeyi ve o dönemi araştıran Kerem ile Aslı, Suphi'nin darbeyi savunmasını onun çıkarlarına uygun düşmesinden kaynaklandığını düşünürler (YB, s. 292). Ayrıca romanın sonlarına doğru Kerem ile Aslı yaptığı bir dizi araştırma sonucunda yapılan darbenin yanlış ve gereksiz olduğu konusunda hemfikirdirler. 27 Mayıs darbesini 28 Şubat süreciyle de eşleştirip temelde farksız olduğunu dile getirirler (YB, s. 648). Karakterleri vasıtasıyla 27 Mayıs'ı birçok yönden ele alıp değerlendiren Kuyaş, neredeyse 27 Mayıs hakkında öne sürülen tüm görüşleri işlemeye çalışmıştır.

27 Mayıs Darbesi Sonrası

Romanda İsmet İnönü'nün çok partili demokrasiye geçişteki samimiyeti sorgulanır. İsmet İnönü'nün göstermelik bir muhalefet istediği anlatıcı tarafından aktarılırken muhalefetin karşısına Recep Peker gibi sert birisinin çıkarılmasını eleştirir (YB, s. 27). Romanda bunun dışında İsmet İnönü ile ilgili ciddi bir eleştiri bulunmamakla beraber İnönü'nün darbeyi yanlış bulduğu bilgisine yer verilir. Fakat darbe sonrasında gelişmelerin CHP'den yana işlendiği tartışması romanda konu edinilir (YB, s. 145) ve İsmet İnönü'nün darbeye mesafeli durmasından dolayı ordunun da ikiye bölündüğü bir diğer tartışma konusu edilir (YB, s. 538). Darbe sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi ilgili bilgiler de bulunur.

27 Mayıs 1960 Darbesi'ni gerçekleştiren subayların 27 Mayıs öncesi romanlarındaki profili önceki başlıklarda değinildi. Darbe öncesi daha çok genç subaylar ve ihtilal komitesi olarak anılan grup, darbe sonrası Milli Birlik Komitesi ismiyle ortaya çıkar. 27 Mayıs'la beraber karşımıza çıkan bu grubun başına Orgeneral Cemal Gürsel geçer ve ülke yönetimini sivil iktidardan devralır. Milli Birlik Komitesi'nin izleyecekleri ya da planladıkları bir politika olmadığından geçiş döneminde zorluklar yaşarlar. Bu zorlukların en önemli sebebi siyasal ve ekonomik bir programa sahip olmamalarıdır (İleri, 2009: 243). Gerek ülke yönetimine dair ciddi bir planlarının olmaması gerekse Yassıada süreciyle ilgili birtakım fikir ayrılıklarının ortaya çıkması MBK'yi zor duruma düşürür ve kendi içerisinde bölünmeler kaçınılmaz olur.

MBK'yi Enver'in kardeşi Nurettin temsil eder. Nurettin Milli Birlik Komitesinin çekirdeğinin 1954'ten beri oluştuğuna söyler (YB, s. 37). MBK, ülkenin kötü yönetildiğine ve rejimin vizyon sahibi olmayanların elinde yürütülmeye çalışıldığına inanır. Dolayısıyla ülkenin devlet düzenine dönmesi için darbeyi haklı bulan Nurettin, devletin öncülüğünü de ordunun yapması gerektiğini belirtir (YB, s. 142). Fakat Nurettin ile ilgili çizilen tablo olumsuz olduğundan bu tarz önerileri veya savunmaları havada kalır. Çünkü Nurettin'in 6-7 Eylül olaylarında anarşizmi doğurmak ve yaymak için bizzat görev almıştır. Öte yandan Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun ile darbenin yapılamayacağını anlamalarından hemen sonra, Genelkurmay Başkanı değiştirmeye çalıştıklarını yıllar sonra itiraf eder (YB, s. 535).

27 Mayıs'tan sonra tasfiye edilen Ersin Yücekaya, emekli edilmesine kırıngındır. Kore'de savaştığını, ihtilal örgütüne 1958'de büyük bir heyecanla katıldığını, amaçlarının ise adam asmak olmadığını belirtir. Albaylığına birkaç ayının kaldığını belirten emekli asker, darbedeki esas amaçlarının yarım kalmış Atatürk devrimlerini devam ettirmek olduğunu vurgular (YB, s. 144). Darbe sonrasında ordunun tasfiye edilmiş bir tipini de romanına yerleştiren yazar, böylelikle MBK'nın iki yüzünü de tartışmış olur

Ayrıca 27 Mayıs darbesiyle beraber ordunun sınıf atlayıp müreffeh bir hayata kavuştuğuna dikkat çekilerek ordunun darbe sonrasında başta bir banka sahibi olmak üzere ekonomik anlamda kurumsallaştığına vurgu yapılır (YB, s. 292). Ordunun bu şekilde politika ve madde dünyasıyla tanışması İsmet İnönü sayesinde olduğu belirtilir (YB, s. 298).

Romanda tartışılan bir diğer konu ise Yassıada ve idam sürecidir. Adnan Menderes'in yargılandığı esnada en çok zor duruma düştüğü durum Ethem Menderes'in anılarını kaleme aldığı defteridir. Bu durumu tartışan Aslı ve Kerem Yassıda yargulamalarını eleştirirler. "27 Mayıs sonuç olarak bir demokrasi icraatının mahkûm edilmesiydi. Örtülü Ödenek dışında yolsuzluk suçlamalarını kanıtlayamadılar, ki o bile basit bir usulsüzlükmüş. İş kaldı köpeklere, metreslere, kabul. Ama ben farklı bir şey söylemeye çalışıyorum: Mavi bir elbisenin etek boyu hakkında çıkan aile çekişmesinin, bir bakanlar kurulu toplantısındaki tartışmadan daha önemsiz olduğunu kimse iddia edemez." (YB, s. 212).

Başkişi Aslı aracılığıyla Yassıada'daki duruşmaları önce tartışan, sonra eleştiren yazar, Polatkan, Zorlu, Sarol ve Yırcalı'nın hakkında yapılan yolsuzluk suçlamalarının havada kaldığını yine bir diğer olumlu karakter Kerem aracılığıyla verir.

Öte yandan romanda idam süreci lirik bir dille anlatılır. Binbaşı Nurettin idamı savunurken, idamın yasaya uydurulmasında hukuk hocalardan yardım aldıklarını, hatta idam ko-

nusunun hiç gündemlerinde olmadığı halde hukuk hocalarının özellikle önerdiklerine dikkat çeker (YB, s. 542). Adnan Menderes'in idam anını konuşan Aslı ve Kerem onun idam edilirken "kırgın değilim" sözünü paylaşırlar (YB, s. 670). Başvekilin kendisine yapılan kötülüğü affettiği anlamına yoran Aslı, ülkemizin yumuşak huylu insanları sevmediğini belirtir.

Sonuç

Tarihî bilgileri, edebi bir zeminde yeniden işleyip anlatan romancılar, bu sayede okura tarihsel bilgileri daha estetik bir biçimde okuma hazzı verirler. Kurmaca dünyasına taşınan tarihi ve sosyolojik bilgiler her ne kadar yazarın zihinsel süzgecinden farklı bir biçimde kurmaca dünyasına taşınsa da söz konusu ettiği hadiselerin zihinlerde canlı bir biçimde durmasını sağlarlar. Özellikle siyasi ve ideolojik yöne sahip tarihsel olaylar, içinde barındırdığı dramatik olayları belki de, edebi eserler sayesinde öğrenmek mümkündür. Fakat söz konusu olay siyasi/ideolojik olduğundan konunun kurmacaya aktarımdaki bilgilerin seçilmesi yazarın inisiyatifine, dünya görüşüne ve yaklaşımına bağlıdır. Tam bu noktada Nilüfer Kuyaş, tartışmalı ve siyasi bir mesele olan 27 Mayıs Darbesi'ni başarılı, olabildiğince tarafsız bir şekilde kurmaca dünyasına aktarmış ve yeniden inşa etmiştir. 27 Mayıs darbesiyle tam olarak yüzleşemediğini ve yüzleşemediği takdirde tam anlamıyla demokrasiye geçilmemizin zor olduğu mesajını verir. Bu vesileyle tarih sayfaları arasında kalan birçok konuyu sanat yoluyla gündeme getirerek söz konusu tartışmaları güncellemiştir. Dönemsel konjonktüre bağlı kalarak yakın tarihin kapalı kapıları açılıp sorgulanırken, *YeniBaştan* romanında olduğu gibi Türk romanı da bir yandan biçimsel olarak kendini yenileyip bir yandan da yeni malzemelere kapılarını açmaktadır.

KAYNAKÇA

- Andı, Fatih. (1995). İnsan Toplum Edebiyat. İstanbul: Kitabevi.
- Alver, Köksal. (2004). "Hayatın Akışına Tanıklık Bağlamında Edebiyat Sosyolojisi". Hece- Hayat Edebiyat Siyaset 90/91/92. Ankara: Hece. ss. 376-380.
- Akgün, Seçil Kara. (2009). Bir İhtilal Bir Devrim Bir Anayasa. Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Aytaç, Gürsel. (2012). Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Babaoğlu, Resul. (2012). 6/7 Eylül 1955 Olaylarının Türkiye Rumları Üzerindeki Etkileri (1955-1959). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayburt, Deniz. (2001). 27 Mayıs İhtilali'ni Hazırlayan Sebepler ve Tahkikât Komisyonu. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, Şerif. (2009). Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Eagleton, Terry. (2014). Edebiyat Kuramı. Çev: Tuncay Birkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kuyaş, Nilüfer (2007). Yeni Baştan. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- İdil, A. Mümtaz (1983). Gerçeklik ve Roman. Dayanışma Yayınları: Ankara.

İleri, Ülkü. (2009). Türkiye'de Toplumsal Değişimin Çalışma İlişkileri Üzerindeki Etkileri. Ankara: Tühis Yayınları.

Özdenören, Rasim. (2014). Yazı, İmge ve Gerçeklik. İstanbul: İz Yayınları

Özdağ, Ümit (2004). Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali. İstanbul: Boyut.

Şan, Mustafa Kemal. (2012). "Türk Modernleşmesine Romandan Bakmanın Önemi Üzerine". Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri. Editör: Köksal Alver. Ankara: Hece

Todorov, Tzvetan. (2014). Poetika. Çev: Kaya Şahin. İstanbul: Metis.

Tural, Sadık Kemal, (1993). "Tarihî Roman Geleneği ve Cezmi", *Doğumunun 150. Yılında Namık Kemal*, AKM Yayınları: Ankara.

Yıldız, Ahmet. (2001). İhtilalin İçinden Anılar, Değerlendirmeler. İstanbul: Alan.

Zenginoğlu, Christina. (2016). 6-7 Eylül 1955 Olaylarına Götüren Etken ve Aktörler. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.